

Papuch T.Y.

National Technical University of Ukraine
«Kiev Polytechnic Institute»,
Institute for Applied Systems Analysis

INVESTIGATION OF FINANCIAL RISKS USING INTELLECTUAL DATA ANALYSIS

Summary

The main purpose of the paper is improvement of the forecasting quality of financial risks through the implementation of decision support system for the analysis of financial processes. This project studies the problem of financial risk management in Ukrainian institutions. The intellectual data analysis methods for measuring financial risks are considered. A substantial mathematical and applied analysis of the VaR and CVaR methods is presented.

Keywords: risk, currency exchange risk, credit risk, volatility, forecasting, analysis, model, decision support system.

УДК 336.773

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ

Пірог В.В., Мусіюк А.Б.

Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут

Досліджено сутність управління кредитним ризиком банківської установи. Проаналізовано способи оптимізації кредитного ризику банку. Окреслено основні шляхи його вдосконалення в контексті посилення кризової ситуації в Україні. **Ключові слова:** кредитний ризик, управління кредитним ризиком, сек'юритизація кредитів, оптимізація управління кредитним ризиком банку.

Постановка проблеми. Негативні наслідки фінансової та політичної криз, що суттєво послабили вітчизняну банківську систему, виявили неготовність більшості фінансово-кредитних установ до оперативного і адекватного коригування кредитної політики в напрямку пошуку оптимального співвідношення між потребами клієнтів у кредитних ресурсах, ризиками кредитування, вимогами до забезпечення ліквідності, вимогами до забезпечення кредитних коштів суб'єктів господарювання реальними активами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фундаментальні основи банківського ризик-менеджменту закладені Ф. Аленом, Х. Грюнінгом, Н. Мерфі, П. Роузом та ін. Ґрунтовні дослідження щодо управління кредитними ризиками банку здійснені російськими та українськими науковцями та практиками, зокрема: Т. Васильєвою, О. Васюренком, В. Вітлінським, О. Дзюблюком, А. Єпіфановим, О. Лаврушиним, О. Пернарівським, Л. Примосткою, І. Салом, І.А. Бланком, А.М. Герасимовичем, Г.Т. Карчевою, А.М. Морозом, С.В. Мочерним, І.М. Парасій-Вергуленко, О.В. Пернарівським, М.І. Савлуком та ін. Однак, розвиток економічних умов зовнішнього середовища функціонування фінансово-кредитних установ створює об'єктивну потребу у розвитку системних досліджень кредитного ризик-менеджменту.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Сьогодні кредитний ризик-менеджмент має розглядатися вже не тільки в системі координат «банк – клієнт», а стати домінантним фактором регулювання співвідношення позичкового та промислового капіталів, значною мірою визначати результативність використання кредитних ресурсів в перерозподільних процесах і реальному секторі економіки. Це обумовлює необхідність напрямів удосконалення теоретичних підходів, організаційно-правових та інформаційно-аналітичних засад управління банківськими ризиками кредит-

них операцій для реалізації стратегічних і тактичних цілей забезпечення фінансової стійкості банківської системи.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є з'ясувати сутність управління кредитним ризиком банку та визначити основні напрями його удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Банківська сфера пов'язана з високою ризикованістю. Оскільки кредити є найприбутковішими банківськими активами, то ризик, особливо кредитний, – це складова частина діяльності фінансово-кредитних установ. Ризикованість кредитування обумовлена природою кредитної угоди й тим, що кредитні операції займають значне місце в загальному обсязі активних операцій усіх комерційних банків.

В економічній літературі не існує єдиного підходу до поняття «кредитний ризик». Більшість авторів пов'язує кредитний ризик з можливими збитками по кредитній операції.

Деякі економісти пропонують характеризувати ризик за допомогою показників теорії ймовірності і математичної статистики. У рамках цього підходу кредитний ризик розглядається як ймовірність зменшення вартості частини активів у вигляді суми виданих кредитів або зниження прибутковості від цієї частини активів значно нижче очікуваного рівня [1, 4, 5].

Кредитний ризик є в усіх видах діяльності, де результат залежить від діяльності контрагента, емітента або позичальника. Він виникає кожного разу, коли банк надає кошти, бере зобов'язання про їх надання, інвестує кошти або іншим чином ризикує ними відповідно до реальних чи умовних угод незалежно від того, де відображається операція – на балансі чи поза балансом.

Важливо розуміти, що на відміну від інших фінансових ризиків кредитний ризик має специфічні риси, найважливішими з яких є те, що він пов'язаний з рухом кредиту, який набуває вигляд

позики та має індивідуальний характер, пов'язаний з кожним конкретним позичальником. Це значно підвищує елемент суб'єктивізму при оцінці кредитного ризику та ускладнює його аналітичну оцінку.

Управління кредитними ризиками банку – це формалізований процес з чіткою послідовністю етапів, механізмів та методів, за допомогою яких банк виявляє ризики, оцінює їх рівень, здійснює моніторинг і контролює свої ризикові позиції [3, с. 13].

З огляду на це систему управління кредитними ризиками фінансово-кредитної установи можемо визначити як комплекс організаційних, методичних і автоматизованих засобів з попередження можливих кредитних ризиків, виявлення, оцінки і мінімізації негативних наслідків існуючих кредитних ризиків та недопущення повторів їх реалізації.

На сьогоднішній день на основі законодавчих положень та нормативних актів Національного банку України створено цілий ряд вимог і рекомендацій для покращення системи управління кредитними ризиками у фінансово-кредитних установах і убезпечення їх від негативних наслідків, спричинених настанням ризикових ситуацій. Однак, з іншого боку, необхідно вдосконалювати і внутрішню систему управління кредитними ризиками банківської установи.

Позитивний результат у питанні управління кредитними ризиками банку має забезпечувати певна організаційна структура, позаяк даний процес повинен охоплювати всі структурні шаблі банку – від вищого керівництва до рівня, на якому безпосередньо приймається ризик. Саме тому, з нашої точки зору, система управління кредитними ризиками в банку повинна стати інтегрованою системою взаємопов'язаних блоків, які надаватимуть управлінську інформацію з метою прийняття рішень, пов'язаних із ризиком.

Процес управління кредитним ризиком у банківській установі доцільно побудувати у вигляді системи «оперативне – тактичне – стратегічне» управління. При цьому, управління ризик-менеджменту в банку має очолювати тактичне управління, яке передбачатиме конкретні методи та прийоми досягнення певної мети у визначених умовах, а саме:

- реалізацію стратегії банку,
- розробку внутрішньої нормативної бази та ін.

Однією з найголовніших передумов успішного функціонування системи управління кредитним ризиком банку має бути постійна взаємодія структурних підрозділів у процесі управління та відповідність внутрішньої нормативної бази сучасним реаліям банківської справи.

Основним у побудові процесу управління кредитними ризиками банку є вибір найбільш ефективних методів управління (рис. 1).

Оскільки ж ситуація на вітчизняному фінансовому ринку не сприяє широкому використанню зовнішніх способів оптимізації управління кредитним ризиком банку, то доцільно основну увагу приділяти саме внутрішнім способам.

При цьому, особливої уваги набуватиме розробка відповідними управлінськими відділами банківської установи чітких методичних вказівок і алгоритму застосування кожного із наведених способів.

При виборі того чи іншого методу оптимізації кредитного ризику банківської установи доцільним буде і вивчення про-

відного світового досвіду з оптимізації банківських кредитних ризиків.

Так, одним із поширених у деяких країнах способів оптимізації кредитного ризику є так звана сек'юритизація кредитів. При здійсненні сек'юритизації банк пропонує для продажу не самі кредити, а цінні папери (фінансові вимоги), які були випущені під ці кредити. Трансформація позик у цінні папери дозволяє банку вивести з балансу частину ризикованих активів. По мірі того, як позичальники сплачують ці активи (повертають суму основного боргу та нараховані відсотки), потік доходів спрямовується до власників цінних паперів. Сек'юритизація активів може відбуватися за наступною схемою (рис. 2).

Спеціалізовану компанію SPV як правило створюють у офшорних зонах, що обумовлюється пільговим оподаткуванням та порівняно невисокими витратами на її створення. Проте, деколи використовують on-shore у залежності від способу сек'юритизації. У більшості випадків SPV створюються у формі публічної компанії, які мають право публічно розміщувати цінні папери.

Проте у будь-якому випадку SPV повинна бути повністю віддалена від первинного власника активів, щоб не допустити включення її в консолідовану групу з банком і уникнути можливих наслідків неплатоспроможності первинного власника акцій

Крім того, враховуючи сучасні реалії діяльності вітчизняного банківського сектору, можемо запропонувати і ряд наступних заходів для оптимізації управління кредитними ризиками банківських установ:

1. Вдосконалення політики управління ризиками. Вона має передбачати заходи щодо подолання негативних ситуацій і пом'якшення наслідків тих із них, які неможливо передбачити повністю. Кредитний комітет банку повинен розглядати лише кредитні заявки, які відповідають затвердженій політиці управління ризиками.

2. Розробка внутрішньої системи банківських лімітів. Вони мають забезпечити диверсифікацію

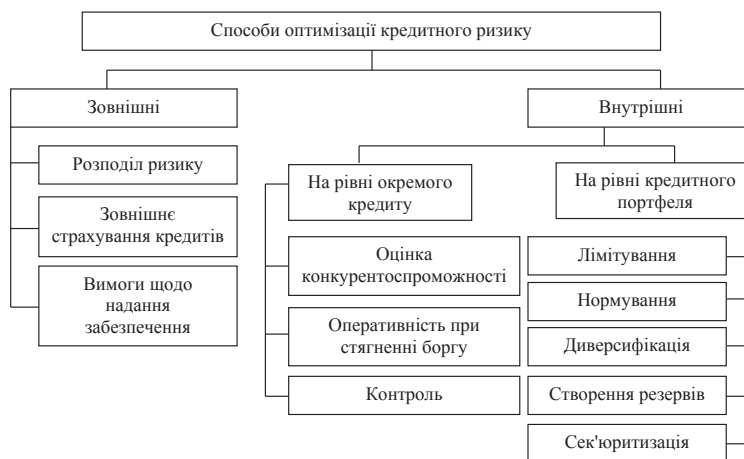

Рис. 1. Класифікація способів оптимізації кредитного ризику банківської установи

Джерело: Розроблено автором

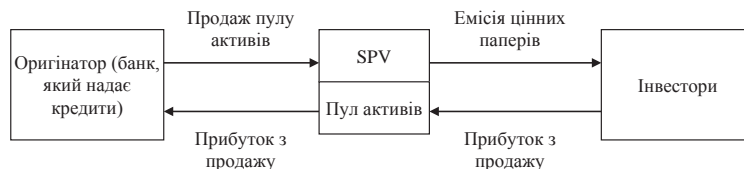

Рис. 2. Схема проведення сек'юритизації активів [2, с. 119]

кредитного портфеля банківської установи за термінами, галузями, суб'єктами кредитування, видами кредитів, територіями та іншими факторами. Необхідно також застосовувати заборони й обмеження за категоріями кредитів, що не відповідають стандартам кредитної політики. Банківським установам слід також визначати ліміти за кредитами для виконання нормативів банківської діяльності;

3. Збір інформації про кредитний ризик і використання системи його оцінки, що передбачає:

– розробку системи кількісних і якісних показників за істотними факторами ризику;

– визначення оптимальних і критичних значень для кожного фактора кредитного ризику зокрема і загалом;

– загальне оцінювання кредитоспроможності кожного потенційного позичальника;

– розробку стандартів банку щодо якості кредитів і дотримання вимог, установлених регулюючими органами;

– класифікацію наданих кредитів за ступенем ризику;

4. Створення системи моніторингу кредитного ризику в режимі реального часу із застосуванням спеціальних комп'ютерних програм обліку та аналізу даних.

Фінансова нестабільність, яка спостерігається в країні протягом останніх місяців, звісно, вплине на

обсяги неповернених кредитів і сприятиме швидкому зростанню обсягів простроченої заборгованості у банківських установах, а тому вважаємо за необхідне приділяти максимум уваги роботі з боржниками для повернення виданих раніше кредитів. Зокрема, основними методами роботи в даному напрямі у банківських установах можуть бути наступні:

1) реструктуризація боргу за різними критеріями, пошук найкращого варіанта, який підходить клієнтові;

2) розгляд платоспроможного довіреного клієнта (або ж третьої особи, яка зацікавлена в купівлі кредиту) з метою переоформлення на нього позики;

3) самостійний чи спільний продаж заставного майна.

Висновки і пропозиції. Сучасне становище у банківському секторі України вимагає від фінансово-кредитних установ застосування всіх можливих інноваційних і оптимізаційних підходів до управління кредитним ризиком для того, щоб підтримувати належні обсяги кредитної діяльності і, крім того, забезпечувати банку достатній рівень фінансової стійкості. Саме тому значна увага банківського сектору має приділятися пошуку шляхів оптимізації системи управління кредитним ризиком та їх практичній реалізації. В подальшому необхідно розробити конкретні механізми втілення запропонованих заходів у практику діяльності вітчизняних банківських установ.

Список літератури:

1. Воробйов Ю. М. Кредитування суб'єктів підприємництва в економіці регіону: монографія / Ю. М. Воробйов, К. А. Срібна. – Сімферополь: Видавництво «Доля», 2008. – 224 с.
2. Кишакевич Б. Ю. Управління кредитним ризиком через сек'юритизацію активів банку / Б. Ю. Кишакевич // Економічний простір. – 2008. – № 11. – С. 117-126.
3. Криклій О. А. Управління кредитним ризиком банку [Текст]: монографія / О. А. Криклій, Н. Г. Маслак. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. – 86 с.
4. Пірог В. В. Кредитні бюро як інструмент мінімізації кредитних ризиків банку / В. В. Пірог // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 6, Т. 4. – С. 201 – 205.
5. Роуз Питер С. Банковский менеджмент / Роуз Питер С.; пер. с англ. со 2-го изд. – М.: Дело, 2006. – 768 с.

Пірог В.В., Мусиук А.Б.

Хмельницький кооперативний торгово-економічний інститут

НАПРАВЛЕННЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ УПРАВЛЕНИЯ КРЕДИТНЫМ РИСКОМ БАНКОВСКОГО УЧРЕЖДЕНИЯ

Аннотация

Исследована сущность управления кредитным риском банковского учреждения. Проанализированы способы оптимизации кредитного риска банка. Определены основные пути его совершенствования в контексте усиления кризисной ситуации в Украине.

Ключевые слова: кредитный риск, управление кредитным риском, секьюритизация кредитов, оптимизация управления кредитным риском банка.

Pirog V.V., Musiyuk A.B.

Khmelnytsky Cooperative Trade and Economic Institute

DIRECTIONS FOR IMPROVING CREDIT RISK MANAGEMENT OF BANKING INSTITUTIONS

Summary

The nature of credit risk management of the banking institution. The ways of optimization of credit risk. The basic ways to improve it in the context of strengthening the crisis in Ukraine.

Keywords: credit risk, credit risk management, securitization of loans, optimizing the management of credit risk.